

Alle mutantene av SARS-CoV-2, viruset som skaper covid-19-sykdom, er det siste og mest aktuelle eksempelet på evolusjonens betydning – også i våre dagligliv. Charles Darwins utviklingsteori er grunnleggende for å forstå ikke bare naturen, men også hvorfor vi tenker og reagerer som vi gjør.

SHUTTERSTOCK/NTB

Evolusjon bør få mer plass i skolen!

KRONIKK: Pandemien viser oss evolusjon i praksis. Kunnskap om evolusjon er viktig for å forstå mye av det som skjer i naturen og verden.

Eirik Garnås

Cand.scient. i klinisk ernæring,
Evolusjonsmedisin.no

Evolusjon er bakgrunnen for livet som vi kjenner det her på jorden. Dette har vært kjent i mer enn 160 år, helt siden Charles Darwin publiserte sitt magnum opus, «Om artenes opprinnelse» (1859), som i dag er etablert naturvitenskapelig kunnskap.

På tross av dets åpenbare aktualitet, vies det forholdsvis lite plass til evolusjon i den moderne skolen. Dette marginaliserer ikke bare fortiden, men gir også langt dårligere utsikter for fremtiden!

Evolusjonær forståelse er gull verdt

Skolens primæroppgave er å forberede barn og unge på utfordringene de kan møte senere i livet, og gjøre dem til tenkende, konstruktive deltakere i samfunnet. I den forstand kan det argumenteres for at evolusjonær forståelse er essensielt – og viktigere enn noensinne.

Kjenner man ikke til evolusjon, vil man ha store problemer med å komme frem til dype og gode svar på spørsmål som: Hvorfor og hvordan utvikler antibiotikaresistente bakterier seg, og hva kan man gjøre for å hindre fremveksten av slike såkalte superbugs? Hvorfor er diabetes og fedme så omfattende problemer i verden i dag? Hvordan påvirker det økende tapet av naturlig biodiversitet oss mennesker? Hvorfor appellerer sosiale medier sånn til oss, og hva er farene med denne teknologien? Hva er det biologiske grunnlaget for rasisme? Hvorfor er det en klar kobling mellom betennelse og depresjon? Og mye, mye mer.

Disse spørsmålene, som kun er et lite utvalg av problemstillinger som setter krav om darwinistisk tenk-

ning, relaterer alle til noen av vår tids største utfordringer, og de er i så måte høyst dagsaktuelle.

Forskningen er der, i mengder, men dette gjenspeiles dessverre ikke i skolepensum eller samfunnsdiskusjonen. Blant annet har forskere, på bakgrunn av den foreliggende vitenskapen, i publiserte artikler uttalt at evolusjonære prinsipper er av kritisk, handlingsmessig betydning i innkjøringen mot en bærekraftig utvikling innenfor en rekke sektorer, deriblant mitt eget felt, medisin og helse. Og evolusjon har blitt presentert som en trygg veileder som kan skape orden, samhörighet og klarhet i systemet. Dette er likevel noe man ikke hører noe særlig om utenfor vitenskapelige kretser.

Aktualisert av pandemien

For meg og andre som i en årrekke har syslet med og formidlet evolusjonære konsepter, er det innlysende at evolusjon er viktig. For en del andre, derimot, kan nok koronapandemien ha vært den første oppfattede møtet med den praktiske betydningen av evolusjon. Mediene har ikke alltid vært like flinke til å formidle det, men det som har skjedd rundt oss det siste året, er naturligvis også en evolusjonær prosess, – med seleksjon av både virusvarianter og mennesker.

Dette – at evolusjon er sentralt i det å forstå, og dermed potensielt forebygge, smittsom sykdom, som jo uten tvil er noe vi kommer til å se mer av fremover – er enda en grunn til å informere fremtidens arbeidere og ledere om naturen i denne prosessen.

Per i dag nevnes evolusjon i læreplaner i naturfag, men det er på ingen måte gjennomgående vektlagt eller trukket frem som særskilt viktig. Denne mangelen ble tydelig demonstrert for meg da jeg ganske nylig lærte 7.-klassinger om temaet. I de tre klassene jeg underviste i, var det ingen som umiddelbart gjenkjente Dar-

Livssyn og praksiser som bygger på eldgamle skrifter og overnaturlige forklaringer på livet, vektlegges mer enn veldokumenterte prosesser og fenomener.

win når de ble vist et portrettbilde av han (andre kjente vitenskapsmenn, som Newton og Einstein, ble derimot hurtig gjenkjent), og bare de aller færreste kjente til hans betydning og/eller fundamentale evolusjonære konsepter.

Dette kunnskapsfraværet er nok neppe et unntak, men heller normen. Personlig kan jeg ikke minnes noe evolusjonsundervisning, hverken i lavere eller høyere utdanning. Det er mulig jeg hadde noe i barneskolen, men det var i så fall ikke omfattende eller hardtslående nok til å gjøre et langvarig inntrykk. Det jeg dog husker er å ha lært opp og i mente om religion, og da spesielt de fem store verdensreligionene, som det føltes som vi hadde om hvert eneste år opp gjennom barneskolen.

Det at man i mye større grad vektlegger livssyn og praksiser som bygger på eldgamle skrifter og overnaturlige forklaringer på livet, fremfor veldokumentert prosesser og fenomener, lar seg vanskelig forsvare fra et vitenskapelig ståsted.

Stor appetitt og nytte

Barn og unge har en iboende nysgjerrighet for naturen. Dette er noe som kan forstås gjennom evolusjonær tenkning, og noe mange foreldre og lærere uten tvil har observert. Evolusjon handler jo om den levende verden, og vil i så måte kunne appellere til mange unge om det blir presentert og aktualisert på en pedagogisk og levende måte, der den logiske skjønneten i prosessen skinner gjennom.

Personlig opplevde jeg i den tidligere nevnte situasjonen med 7.-klassinger stort engasjement. Hånd etter hånd skjøt i været.

Utover å appellere til unges grunnleggende nysgjerrighet for dyr og planter, treffer evolusjonsundervisning blink med hensyn til skolens nye mål om dybdelæring, der grunnleggende konsepter, sammenhenger og metoder prioriteres fremfor faktadetaljer og annen «overflatekunnskap». Og det er treff når det gjelder fremtidsrettet læring, der målet er på å opparbeide seg kunnskap og ferdigheter som kan være av nytte i morgendagens samfunn.

I så måte må og bør evolusjonen omfavnes i skolen!